

Programma's voor economisch onderzoek: Financieringsbegroting

J. M.A. Nijssen (onderzoeker sectie economie PR) en A. T. J. van Scheppingen (hoofd Afdeling Synthese PR)

Om een bedrijf economisch te beoordelen zijn het saldo en het arbeidsinkomen belangrijke getallen. Toch voldoen deze cijfers niet in alle gevallen. Het saldo geeft alleen inzicht in de bedrijfssituatie op kortere termijn. Het arbeidsinkomen houdt wel rekening met de langere termijn. Hierin zijn berekende kosten opgenomen voor bijvoorbeeld rente, afschrijving en onderhoud. Het arbeidsinkomen geeft daarom een inzicht in de rendabiliteit van het bedrijf op de langere termijn. Het geeft echter geen zicht op het werkelijk besteedbare inkomen of het eigen vermogen van het bedrijf. Om dat ook boven water te krijgen is een financieringsberekening nodig. Om de financieringssituatie van een melkveebedrijf door te rekenen is op het PR het computerprogramma FIBER ontwikkeld.

Figuur 1 Opbouw financieringsbegroting

Arbeidsopbrengst

- + berekende rente
- betaalde rente
- + neveninkomsten
- + rentesubsidie
- + rente op bedrijfsrekeningen

Ondernemersinkomen

- financieringskosten e.d.
- vermogensaftrek
- investeringsaftrek

Winst uit onderneming

- inkomstenbelasting
- vermogenbelasting
- overige privé-uitgaven

Besparingen

- + afschrijvingen
- vervangingsinvesteringen
- aflossingen

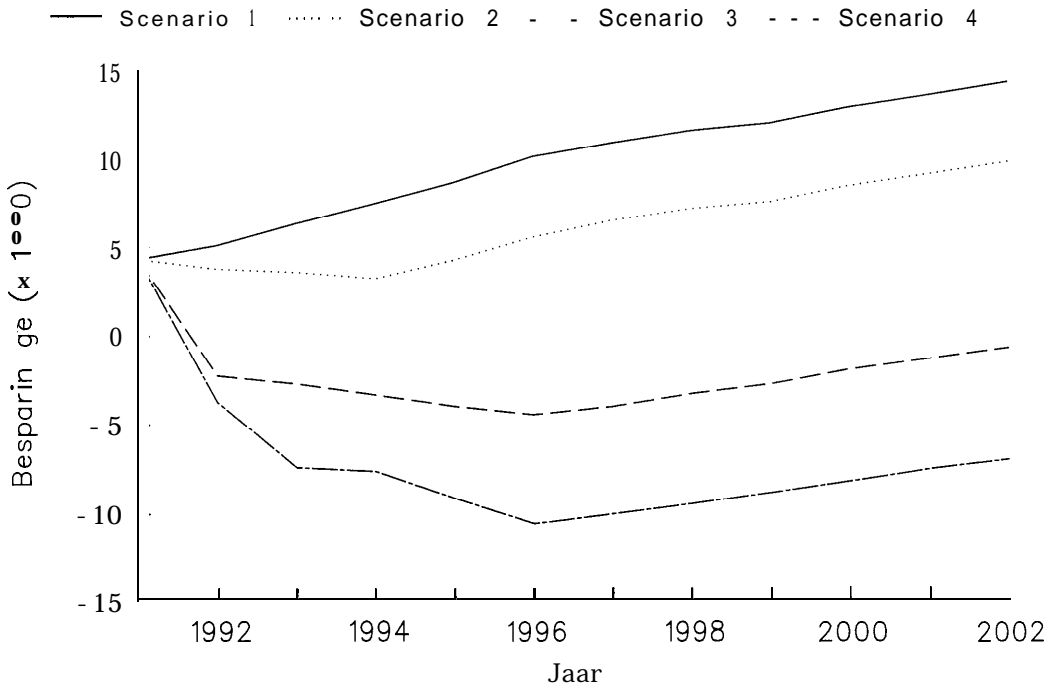
Wijziging eigen vermogen

Opbouw van FIBER

Het financieringsprogramma FIBER is opgebouwd uit een aantal verschillende onderdelen. Een samenvatting staat in figuur 1. Om uit het arbeidsinkomen het ondernemersinkomen te berekenen worden een aantal correcties uitgevoerd. In de bedrijfsbegroting worden rentekosten bere-

kend tegen het tarief van een eerste hypotheek. Dat is nodig om de rendabiliteit van het bedrijf op de langere termijn te kunnen beoordelen. In de praktijk zal op het bedrijf echter een deel eigen vermogen aanwezig zijn. Dat betekent dat niet al de rentekosten ook werkelijk betaald hoeven te worden. Als van de berekende rente uit de begroting de betaalde rente wordt afgetrokken blijft er daarom meestal een bedrag over. Verder moet het inkomen onder andere gecorrigeerd worden voor neveninkomsten van buiten het bedrijf, bijvoorbeeld voor het verrichten van loonwerk bij de buurman. Het gecorrigeerde inkomen wordt het ondernemersinkomen genoemd. Aftrekken van bedrijfsmatige fiscale aftrekposten levert de winst uit onderneming. Dit bedrag is de basis voor berekening van de inkomstenbelasting. In het programma FIBER is de belastingwetgeving volgens OORT volledig ingebouwd. Door het beantwoorden van een aantal vragen worden tariefgroepen en aftrekposten allemaal automatisch bepaald. Ook het eventuele inkomen van de partner of van meewerkende kinderen wordt in FIBER meegegenomen. Verder wordt ook de vermogensbelasting berekend. Als ook de overige privé-uitgaven worden verrekend blijven de besparingen over. De besparingen samen met de afschrijvingen zijn bedoeld voor jaarlijkse vervangingsinvesteringen en voor aflossingen van leningen. Het bedrag dat dan nog over is wordt bij het eigen vermogen geteld. De besparingen, en dus de toename of afname

Figuur 2 Invloed saldodaling op besparingen

van het eigen vermogen geven een goed inzicht in de financiële haalbaarheid van een bedrijf op de lange termijn.

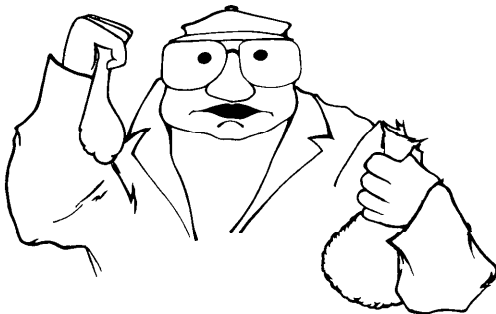
Wanneer financiering berekenen

Lang niet bij alle aanpassingen in het bedrijf is het nodig om een nieuwe financieringsbegroting te maken. Bedrijfsaanpassingen zoals het verlagen van de stikstofgift of het kiezen van een ander krachtvoerniveau voor de koeien leiden tot verschillen in het saldo en het arbeidsinkomen. Deze getallen zijn een goede economische beoordelingsmaatstaf voor dit soort aanpassingen. Wanneer een verandering van bedrijfsplan echter gepaard gaat met grote investeringen die een lange

looptijd hebben, dan geeft het arbeidsinkomen een onvoldoende duidelijk beeld. Een rendabel bedrijfsplan dat in een bedrijfsbegroting is vastgesteld hoeft niet altijd tot besparingen te leiden. Wanneer de financieringskosten te hoog zijn kan het besteedbaar inkomen zo laag worden dat niet aan de rente- en aflossingsverplichtingen voldaan kan worden. Het eigen vermogen zou hier dan voor aangesproken moeten worden. Dit is op langere termijn geen haalbare kaart.

Gebruik

Met het programma FIBER kan het effect van verschillende toekomstscenario's doorgerekend worden. Een voorbeeld daarvan is het effect van een verdere daling van het saldo op het inkomen. Dit kan bijvoorbeeld gebeuren als gevolg van een daling van de melkprijs. In figuur 2 is weergegeven wat het effect van een verder dalend saldo op de besparingen van een bedrijf zou zijn. Het bedrijf heeft een quotum van 215.000 kg melk. Het bedrijf is voor 60 procent gefinancierd uit eigen vermogen. In de basissituatie bedraagt het saldo 55 cent per kg melk. In scenario 1 blijft het saldo in de komende jaren ongewijzigd. De besparingen blijven continu oplopen. Dit wordt verklaard doordat een steeds groter deel van het bedrijf uit eigen vermogen gefinancierd wordt. De

Wordt het de linker- of de rechterzak?

leningen worden afgelost en er vinden alleen vervangingsinvesteringen plaats. In scenario 2 daalt het saldo in de komende 3 jaar steeds met 1 cent per kg melk. Daarna blijft het saldo op een gelijk niveau van 52 cent per kg melk. In die eerste drie jaar blijven de besparingen ongeveer gelijk. Het effect van de besparingen door het aflossen van leningen wordt teniet gedaan door de saldodaling. Daarna stijgen de besparingen weer. In het derde scenario wordt gerekend met een daling van het saldo van 5 cent in 1991. Daarna daalt het saldo nog vier jaar lang met 1 cent per jaar. Het saldo in 1996 bedraagt dan 46 cent per kg melk. Door de scherpe saldodaling in het eerste jaar duiken de besparingen direct al naar een negatieve waarde. Dit betekent dat er ingeteerd moet worden op het eigen vermogen om aan de financiële verplichtingen te kunnen voldoen. Wanneer de periode van saldodalingen voorbij is stijgen de besparingen weer, ook al blijft het saldo op 46 cent per kg hangen. Het vierde scenario is nog wat pessimistischer. Er wordt uitgegaan van een saldodaling van 6 cent in 1991, 3 cent in 1992 en

daarna nog 3 jaar lang een daling van één cent per jaar. Het saldo in 1996 bedraagt dan 43 cent per kg melk. Ook in dit geval zien we de besparingen na de periode van saldodalingen stijgen. Toch duurt het in dit geval tot ver na het jaar 2000 voordat de besparingen weer positief zijn. Dat betekent dat gedurende die hele periode geen uitbreidingsinvesteringen plaats kunnen vinden.

Niet alleen voor het berekenen van mogelijke toekomstscenario's geeft een financieringsbegroting op lange termijn meer inzicht in de financiële situatie van het bedrijf. Ook bij investeringen die gevolgen hebben op langere termijn is een goede financieringsbegroting van groot belang, bijvoorbeeld bij de bouw van een nieuwe stal, de aankoop van een dure trekker of een sterk wijzigende rentestand voor bestaande hypotheek. Het PR-programma FIBER geeft de mogelijkheid om financieringsbegrotingen, waarin veel rekenwerk nodig is, op een snelle wijze uit te voeren, en is daarmee een goed hulpmiddel bij het bedrijfseconomisch onderzoek van de Afdeling Synthese.